א גוט מארגן. מיטוואך פרשת וישלח, ט״ו לחודש כסלו, תשפ״ז. א פרייליכן און א לעכטיגן געבענטשטן גוט מארגן, א פרייליכן און א לעכטיגן געבענטשטן טאג, און א פרייליכן און א לעכטיגן געבענטשטן תמיד.

אלעס איז גוט און אלעס איז פונעם באשעפער

הייליגע, פרייליכע, לעכטיגע אידישע קינדער. דו גלייבסט אז ס׳איז דא א באשעפער אויף די וועלט? אוודאי גלייב איך! זיכער? הונדערט פראצענט! אן קיין שום ספק! אויב אזוי, זאלסטו גלייבן אז טוב ה׳ לכל ורחמיו על כל מעשיו, הוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, אלעס איז גוט. דו ביסט נישט טרויעריג, דו האסט נישט אויף וואס צו זיין טרויעריג, ווייל דער אייבערשטער טוט פאר אונז אזויפיל גוט, און נאר גוט.

און איך גלייב אז אלעס איז גוט, אז נישט נאר איך בין נישט טרויעריג, און איך האב נישט אויף וואס צו זיין טרויעריג, און גארנישט מאכט מיך נישט טרויעריג, נאר איך בין באמת בשמחה. איך פריי מיך, און איך דאנק און איך לויב דעם אייבערשטן, אז איך האב די זכיה צו זיין א תורה איד, דעם אייבערשטנ׳ס א קינד, דעם אייבערשטנ׳ס א עבד, דעם אייבערשטנ׳ס א סאלדאט, און איך דארף אפילו נישט טראגן אייגענע דאגות וואס צו טון, וועז צו טון, וויאזוי צו טון. כ׳האב נישט קיין ספיקות, ווייל איך בין אין די האנט פונעם אייבערשטן, און איך לאז דעם אייבערשטן טון. איך בין מיך מבטל צו די רצון ה׳, און איך גלייב אז אלעס טוט דער אייבערשטער. איך קאנטראליר נישט מיך, איך קאנטראליר נישט אנדערע, און איך קאנטראליר נישט די וועלט.

איך לעב פרייליך, איך לעב רואיג. מיר גייט נישט אן וואס אנדערע זאגן אויף מיר, מיר גייט נישט אן וואס אנדערע טוען מיט מיר, ווייל דאס איז אלעס באשערט מן השמים. אויב זיי טוען דאס, איז דאס די רצון ה׳.

טאטע, איך בין דאך א געטרייער קינד, א געטרייער עבד. וואס דו ווילסט איך זאל טון, וואס דו ווילסט טון פאר מיר, איך בין אלעס, אלעס, אלעס מקבל באהבה בלי שום יוצא מן הכלל.

הייליגע, פרייליכע, לעכטיגע, לוסטיגע אידישע קינדער. אז מ׳לעבט אזוי, דאס לעבן איז זיס, געשמאק, פרייליך. מ׳איז פרייליך, און מ׳מאכט יעדעם פרייליך. די לופט ארום א מענטש איז געשמאק, אשרי לו ואשרי חלקו, ווער ס׳לעבט אזוי. דאס איז א איד, און ס׳שיינט ארויס איד פון איינער וואס ער לעבט אזוי, אמונה און בטחון. אונז רופן מיר עס אין קורצע ווערטער ״פנים מאירות״, א פנים וואס לייכט און שיינט, אשב״ש: אמונה, שלום, בטחון, שמחה, אני שמח בחלק שלי.

דער סוד פון ״אמור להם״ – שטענדיג גלייבן אין השגחה פרטית

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, יעדן טאג ווען מ׳זאגט ברכת התורה, זאגט מען נאכדעם ברכת כהנים, און מ׳זאגט ביי די ברכת כהנים: ״אמור להם, יברכך ה׳ וישמרך״. פרעגט דער קול אריה, דער בערעגסאזער רב, ס׳וואלט געדארפט שטיין ״אמור להם״, מיט א סגול אונטער די אל״ף, אדער ״אמרו להם״, נישט ״אמור להם״. וואס איז די לשון ״אמור להם״? דאס איז נישט געווענליך על פי דקדוק א לשון וואס ווערט געזונצט אין די תורה.

אויף דעם זאגט דער הייליגער קול אריה: די תורה הקדושה קומט אונז דא מרמז זיין אז א מענטש דארף גלייבן באמונה שלימה אז אלעס, אלעס, אלעס איז בהשגחה פרטית פונעם הייליגן באשעפער. נישט נאר ווען דער הייליגער באשעפער האט באשאפן די וועלט איז געווען אן השגחה פרטית, נאר יעדע רגע איז דער הייליגער באשעפער מחדש די גאנצע וועלט. יעדע רגע, יעדע טריליאנסטל פון א רגע, מיט השגחה פרטית. און מ׳דארף גלייבן אז יעדע רגע ווערט די וועלט באשאפן יש מאין, עפעס פון גארנישט, א התחדשות באמת מתחלה ועד סוף. און א מענטש דארף גלייבן אז אן השגחה פרטית, אפילו איין רגע, איז נישטא קיין וועלט, אויס וועלט.

״אמור״ איז א לשון פון שטענדיג. ״אמור להם״, שטענדיג זאלסטו זאגן, און אידישע קינדער זאלן זאגן, ״יברכך ה׳״, אז אלע ברכות וואס איז דא אויף די וועלט קומט פונעם אייבערשטן, מהשגחה פרטית פונעם בורא כל עולמים. נישטא קיין ״כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה״, קיין שום ברכה קומט נישט ווייל איך בין קלוג, ווייל איך פארשטיי. ווייל איך האב מיינע נאטורן, ווייל איך בין אן אפגעהיטענער, ווייל איך בין א פינקטליכער, ווייל איך און ווייל איך. גארנישט, גארנישט, גארנישט קומט נישט פון דעם. אלעס איז בהשגחה פרטית פונעם הייליגן באשעפער.

אמור להם, ס׳דארף זיך שטענדיג זאגן פאר א איד, אז יברכך ה׳, אלע ברכות קומען פונעם אייבערשטן.

זאגט דער בערגסאזער רב, דער קול אריה, די כהנים, פאר זיי גייען דוכנען, דארפן זיי וואשן די הענט, זיי דארפן אראפנעמען די רוח רע. וועלכע רוח רע איז דא אויף די כהנים׳ס האנט? מ׳האלט אינמיטן מוסף, און זיי האבן א רוח רע? זאגט ער, די רוח רע איז, כחי ועוצם ידי, דאס איז א רוח רע. די כהנים גייען דוכנען, וואשט מען זיי אפ די האנט, אראפ מיט די כחי ועוצם ידי, זיי זאלן נישט מסיח דעת זיין קיין רגע אז זיי בענטשן נישט. זיי הייבן אויף די האנט צום אייבערשטן, דער אייבערשטער בענטשט.

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער. אמאליגע צייטן האט מען געהאט מער אמונה. איר ווייסט פארוואס? ווייל מ׳האט זיך געוואשן צוויי מאל א טאג, על נטילת ידים, און מ׳האט אראפגעוואשן דעם כחי ועוצם ידי פאר מ׳זעצט זיך עסן. און מ׳זאגט המוציא לחם מן הארץ, אז דער אייבערשטער איז דער וואס ער נעמט ארויס פאר אונז שפייז, וואשט מען אראפ די האנט די אלע רוח רעות. וואס זענען די רוח רע? די רוח רע פון כחי ועוצם ידי, און מ׳וואשט זיך און מ׳עסט ברויט, און מ׳זאגט המוציא לחם מן הארץ, און נאכדעם בענטשט מען ברכת המזון דאורייתא. און א מענטש איז מגלה דעת. ער זאגט עס ארויס מיט די מויל, אז ער אנערקענט, אונז טוען מיר גארנישט.

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, דאס איז די ריכטיגע אמונה, דאס איז די פרייליכע אמונה, דאס איז די לעכטיגע אמונה. וועז א איד לעבט אזוי, לעבט ער מיט די אייבערשטער, ער לעבט רואיג, ער לעבט פרייליך מיט די אייבערשטער, מיט די תורה, און מיט אלע אידן.

די כוח פון אמונה פשוטה: די מעשה פונעם הייליגן מגיד

אינעם ספר ״עת רצון״ פונעם קאלוב׳ער רבי זכרונו לברכה, רבי משה פון קאלוב זכר צדיק וקדוש לברכה, שרייבט ער אזוי: ער האט געהערט פון זיין טאטן, אז איינער פון די גרויסע חסידים פונעם הייליגן גרויסן מגיד פון מעזריטש, דער הייליגער רבי ר׳ בער, לא עלינו ולא עליכם ולא על כל ישראל, האט נישט געהאט קיין קינדער. ער האט זיך שטענדיג מזכיר געווען פאר׳ן גרויסן מגיד. זיין ווייב פלעגט קומען כסדר זיך מזכיר זיין פאר׳ן מגיד הקדוש, און געבעטן א ברכה אויף קינדער.

ס׳איז אדורכגעגאנגען יארן, און זיי האבן נאך אלץ נישט קיין קינדער. די פרוי איז איריגנעקומען צום הייליגן גרויסן מגיד פון מעזריטש, און זי האט זיך געגומען וויינען מיט געוואלדיגע ביטערע בכיות, און זי האט גע׳טענה׳ט: ״דער רבי האט אונז שוין געווואונטשן נאכאמאל און נאכאמאל. אבער ס׳איז נישטא קיין קינדער״, זי גייט נישט ארויס פון דא ווילאנג דער רבי וועט איר צוזאגן אז זי גייט געהאלפן ווערן מיט קינדער. האט דער הייליגער גרויסער מגיד פון מעזריטש געגומען דעם קוויטל, און ער האט אריינגעקוקט דערינען, און נאכדעם האט ער געזאגט אזוי: ״זאלסטו וויסן״, ער זעט נישט אז אין הימל איז פארשריבן פאר איר אז זי זאל האבן קינדער. אין הימל האט מען פאר זיי נישט פארשריבן צו האבן קינדער, נעבעך.

די פרוי האט זיך אנגערופן אזוי: ״רבי! איך גלייב אז אין הימל איז דא ישועות סאך מער ווי דער רבי קען זען. אפילו דער רבי זעט אז פאר זיי איז נישט פארשריבן קיין קינדער, אבער אין הימל איז דא ישועות אפילו וואס דער רבי קען נישט זען״. און זי איז זיכער אז דער אייבערשטער וועט איר העלפן, אז זי וועט האבן קינדער אפילו דער רבי זעט עס נישט. אזא אמונה פשוטה, אזא תמימות׳דיגע אמונה האט געהאט די פרוי, די נשמה קדושה וטהורה, הייליגע אידן!

דער הייליגער רבי ר׳ בער איז נתרגש געווארן וועז ער האט געהערט וואס די פרוי האט געזאגט, און ער האט איר תיכף געזאגט: ״יא״, ער איז פארזיכערט אז זי וועט געהאלפן ווערן מיט קינדער. אזא אמונה! דרייט איבער וועלטן, אזוי אמונה דרייט איבער אלע דינים, ס׳ווערט נמתק די דינים, און ס׳ברענגט רחמים וחסדים.

זאגט אויף דעם דער קאלעווער רבי, רבי משה זכר צדיק וקדוש לברכה, ס׳קען זיין אז דאס איז א חלק פון די חבלי משיח. אז מ׳דארף אדורך גיין די שווערע נסיונות. אונז גלייבן מיר אין משיח, אונז גלייבן מיר יעדן טאג, יעדע רגע, יעדע שעה, אז ער וועט קומען אונז אויסלייזן, כאטשיג ס׳איז פאר אונז אינגאנצן פארהוילן, ס׳האט נישט קיין אהנונג און קיין מושג וועז דאס וועט זיין.

לייגט ער צו, ס׳איז נאך מעולם נישט געווען אזא הסתרת פנים אזוי ווי מ׳זעט יעצט. די עיקר הסתרת פנים איז אז אלעס לייגט מען אריין אין טבע, אבער דאס איז נישט אמת. ווייל אלעס הענגט אין אמונה. אונזער אמונה פשוטה אינעם אייבערשטן, בעיקר טאקע ווען ס׳איז א עת צרה חס ושלום, דעמאלטס זעט מען די געוואלדיגע עבודה פון אמונה אינעם הייליגן באשעפער.

ביי קריאת ים סוף האט דער הייליגער באשעפער געזאגט פאר משה רבינו, ״מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו״. זאגט דער הייליגער רבי פון לובלין, ״ויסעו״ זיי זאלן אינגאנצן מסיח דעת זיין פון דער שוועלט מצב. זיי זאלן האבן אזא אמונה אינעם אייבערשטן, אז ס׳זאל בכלל נישט האבן קיין צורה פון א שוועלט מצב. ״בעתיקא תליא מילתא״, בעתיקא, אין מסיח דעת זיין, אין דעם הענגט די ישועה.

איר הערט, הייליגע ערליכע אידישע קינדער? ווען ס׳קומט א שוועלט מינוט, א שוועלט זמן פון שוועלט נסיונות, איר ווייסט וואס מ׳דארף טון? מסיח דעת זיין פון די שוועריגקייט, מסיח דעת זיין פון די נסיונות, און גלייבן אין די ישועה, זען די ישועה, רעדן פון די ישועה, און גלייבן אז אפילו ווען ס׳איז נישטא קיין שום וועג אויף די וועלט אז מ׳זאל האבן א ישועה, אבער אין הימל איז דא ישועות אפילו וואס מ׳קען נישט זען. און דאס איז ממתיק אלע דינים.

און דאס דארף אונז משמח זיין. דאס איז אונזער שמחה, דאס איז אונזער מנוחה. אונז האמיר נישט קיין פחדים, אונז האמיר נישט קיין דאגות, אונז לעבן מיר מיט׳ן אייבערשטן. דער אייבערשטער שיקט אונז אלע מצבים, אלע נסיונות, אלע דורכגאנגען. און דער הייליגער באשעפער שיקט אונז אויך די רפואות וויאזוי דורכצומאכן יעדע זאך.

אלעס קענען מיר אונז דורכגיין, און אונז קענען מיר עס דורכמאכן. ווען א מענטש טראכט, ס׳איז קעגן מיין נאטור, ווען א מענטש טראכט, איך קען נישט, ס׳איז שווערער ווי מיינע כוחות, זאל ער זאגן, אמת, איך דארף נישט קיין נאטורן, איך דארף נישט קיין כוחות. אונז זענען מיר העכער פון דעם. ווייל אונז לעבן אין די האנט פונעם אייבערשטן, און ביי דעם כל יכול איז נישט קיין נפקא מינה. ס׳קומט נישט אריין טבע, ס׳קומט נישט אריין שלא בדרך הטבע, ס׳קומט נישט אריין כוחות, ס׳קומט נישט אריין גארנישט.

דער קדושת יום טוב: לעבן העכער די טבע

הערט א גענואלדיגע קדושת יום טוב, פרשת ויחי, וואס האט שייכות מיט די וואכעדיגע פרשה.

זאגט דער קדושת יום טוב, ס׳איז דא צוויי מיני וועגן וויאזוי דער הייליגער באשעפער פירט די וועלט. ס׳איז דא אן הנהגה ניסית, אן הנהגה בדרך נס, און אן הנהגה וויאזוי דער אייבערשטער פירט די וועלט טבעית, בדרך הטבע. די הנהגה פון נסים, אזוי ווי יציאת מצרים, קריאת ים סוף, מלחמת עמלק, אז דער הייליגער באשעפער אנטפלעקט זיך, יעדער זעט אז דער אייבערשטער פירט יעצט די וועלט בדרך נס. די הנהגה בדרך הטבע איז אז דער הייליגער באשעפער פירט די וועלט בדרך הטבע. אזוי זעט מען עס מיט די אויגן. אבער דער אמת איז, ס׳איז נישטא קיין דרך הטבע, אלעס איז בהשגחה פרטית פונעם הייליגן באשעפער. און דאס איז יעדער איד מחויב צו גלייבן בכל עת ובכל רגע.

זאגט ער אזוי, שם ש-ד-י איז שידוד המערכה, דער אייבערשטער פירט אן הנהגה מיט נסים נסתרים, באהאלטענע נסים. מ׳זעט נישט פון דרויסן א התחדשות. דער שם הוי״ה געבוירט נייע התחדשות׳ן. זאגט ער, די אבות הקדושים האבן געהאט שד״י, און משה רבינו דער שם הוי״ה. יעצט זאגט ער אזוי: ווער עס גלייבט באמת אינעם אייבערשטן, אלעס וואס ער טוט, אלע געשעפטן, אלעס וואס א מענטש טוט, ס׳זעט אויס כדרך הטבע, אבער ער ביי זיך גלייבט באמונה פשוטה מיט א גענואלדיגע, גענואלדיגע גרויסע בטחון אינעם אייבערשטן, אז זיינע פעולות טוען גארנישט.

אין פסוק שטייט, ״וברכתיך בכל אשר תעשה״, ״כל״ מיינט אפילו א משהו, משהו. די עשיה זיינע דארף זיין א קליניגקייט, און די עיקר איז דער בטחון אינעם אייבערשטן. דער נסיון איז, אז א מענטש זעט אז ער טוט און אז ער איז מצליח, און די אמונה איז ס׳איז נאר א צורה חיצוני. פנימי גלייב איך, אלעס האט דער אייבערשטער געטון, איך האב גארנישט, גארנישט נישט געטון, נישט געזעדט, נישט געטראכט, גארנישט.

ברענגט ער אזוי: יעקב אבינו האט געלעבט מיט אזא אמונה און בטחון אינעם אייבערשטן. שטעלט זיך פאר, ער האט געשיקט מלאכים. אז ער האט געשיקט מלאכים, וואלט ער געדארפט זיין זייער רואיג. ער האט געשיקט די שטערקסטע שלוחים וואס איז נאר

מעגליך, די שטערקסטע שמירה וואס איז נאר מעגליך פאר א בשר ודם. יעקב אבינו וואלט זיך געדארפט שפירן מורא'דיג רואיג. ער האט געשיקט מלאכים, עכטע מלאכים, ער האט פון גארנישט מורא.

אבער יעקב אבינו האט זיך בכלל נישט פארלאזט און פארזיכערט אויף די מלאכים. יעקב אבינו האט זיך באמת פארלאזט נאר אויפ'ן אייבערשטן. "וישלח יעקב מלאכים לפניו", די מלאכים זענען געווען נאר "לפנים", אזוי טייטשט ער. "לפניו" מיינט, אינדרויסן האט עס אויסגעקוקט א צורה ווי ער שיקט מלאכים. אבער אינעווייניג, נישט "לפניו" פון דרויסן, נאר פון אינעווייניג האט ער בכלל נישט געשיקט קיין מלאכים. אינעווייניג האט ער זיך פארלאזט אינגאנצן אויפ'ן אייבערשטן.

ויאמר אליו ה' אני קל שד-י. אסאך מאל זעט אויס ווי דער הייליגער באשעפער פירט די וועלט בדרך הטבע, וואס דאס ווייזט די שם שד-י. אבער א איד דארף גלייבן, אני קל שד-י, זאגט דער הייליגער באשעפער. אין די דרך הטבע דארף מען גלייבן, ס'איז נישטא קיין טבע, ס'איז אלעס שלא בדרך הטבע. התהלך לפני! ווען דו גייסט עוסק זיין אין וועלטליכע זאכן, די אלע זאכן זאלן זיין א בחינה פון לפני, פון דרויסן. בתוכיות, אינעווייניג אין דעם הארץ, אינעווייניג אין דעם עכטן מענטש, השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך. און אזוי טייטשט ער ווייטער די פסוקים, די צייט ערלויבט שוין נישט.

סיכום און חיזוק: זיך גרייטן צו די ליכטיגע טעג פון חנוכה

הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, די עבודת הקודש פון יעדן איד, פיר און צוואנציג זיבן, אן א הפסק. ובפרט יעצט ווען מ'גרייט זיך שוין אזוי נאנט צו די הייליגע חנוכה טעג, צו די נר מצוה ותורה אור, צו די נר ה' נשמת אדם, צו די געוואלדיגע לעכטיגקייט פון די ימי החנוכה, צו די אור הגנוז פון די ימי החנוכה. זוכה צו זיין צו דעם, דארף א מענטש אריינהארעווען.

ס'קוקט אויס ווי איך טו, ס'קוקט אויס ווי יענער טוט. אונז טוען מיר נישט, קיינער טוט נישט. איך דארף נישט טון פעולות מער ווי א ביסעלע. און אפילו איך דארף טון אביסל מער בדרך הטבע, אבער ביי מיר קוק איך עס אן ווי איך טו אביסעלע, און די ביסעלע איז אויך גארנישט, נאר ווייל דער אייבערשטער וויל איך זאל עס טון, און דאס טוט אויך דער אייבערשטער. אמונה און בטחון אינעם אייבערשטן. גארנישט כוחי, גארנישט עוצם ידי. און ממילא טראכט קיינמאל נישט א מענטש, וואלט איך ווען געהאט, וואלט ווען געווען, און איך דארף האבן, און וויבאלד איך האב נישט. נישטא די אלע מחשבות, נישטא די אלע דיבורים, ס'איז נישט אמת. איך טו נישט, איך מאך נישט, איך האב נישט, ס'איז נישטא קיין אנכי. אנכי ה' אלקיך, אנכי איך בין אייער גאט. ס'איז נישטא עפעס אנדערש. דער אייבערשטער טוט, דער אייבערשטער מאכט, דער אייבערשטער פירט. אונז זיצן מיר מיט א רואיגקייט אין די האנט פונעם אייבערשטן, הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער. חזר'ן און חזר'ן אמונה. זיך אריינקאכן אין בטחון. מענטשעלע, מענטשעלע, וואס טראכסטו א גאנצן טאג?

מיינע געפילן, מיינע כוחות, מיינע נאטורן. לאז אפ! ס'איז בכלל נישט ביי דיר. דו האסט קיין שייכות נישט מיט דעם, דו האסט נישט קיין קאנטראל אויף דעם, ס'איז אין די האנט פון דעם אייבערשטן. וואס דו קענסט קאנטראלירן איז יראת שמים, אהבת שמים, שמחה. די זאכן האט דער אייבערשטער אריינגעלייגט אין דיינע הענט, און דאס טוט אויך דער אייבערשטער. אבער אויף דעם האט דער אייבערשטער דיר געגעבן א בחירה; לעבן בשמחה, זיך משמח צו זיין, אנדערע משמח צו זיין, בדרך התורה, בדרך המסורה, לעבן געשמאק, זיס, זאפטיג, לעבעדיג.

דער עיקר איז, קאכן זיך אין אמונה פשוטה, אין השגחה פרטית. קאכן זיך אין פנים מאירות אש באש. הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, טראכט דיך אריין; וויפיל אידן האסטו מזכה געווען מיט די שירה פנים מאירות אש באש? ס'איז גוט, ס'איז געווען גוט, און ס'וועט זיין גוט. זיי מזכה אידן, אידן דארפן חיזוק. אידן ווילן אזוי נאנט זיין צום אייבערשטן, העלף זיי! זיי מזכה אידן מיט צושפרייטן די שירה פנים מאירות. הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער, לעשות נחת רוח לאבות ברוך שמו, פועל'ט אלעס גוטס, און א לעכטיגן תמיד, אמן כן יהי רצון.

הקדמה און די חשיבות פון מפיץ זיין די שיעורים

בסיעתא דשמיא, כיבוד אב ואם צען מינוט, די אכט און פערציגסטע שיעור.

קודם דארף מען דאנקען און לויבן דעם אייבערשטן, ברוך הוי״ה ברוך הוא, אז אונז האבן די זכיה צו מפיץ צו זיין, צו צושפרייטן ביי אידישע קינדער דאס ענין פון כיבוד אב ואם. זייער אסאך אידן האבן געטוישט זייער לעבן, און זיי זענען ישועות, הצלחות וברכות, ממש א שינוי אין זייער לעבן. חוץ פון דעם וואס זיי שפירן זיך פשוט גוט, ברוך הוי״ה ברוך הוא, אז זיי זענען זוכה צו פארשטיין און אנערקענען און מקיים זיין די מצוה פון כיבוד אב ואם.

זייער אסאך מחנכים געבן שיעורים היינט צו טאג אין די מוסדות אויף כיבוד אב ואם, זיי זאגן איבער וואס מ׳הערט דא אויף די שיעורים, מ׳קען עס באקומען געשריבן. וועט ס׳קען און וועט ס׳וויל נעמען אויף זיך די זכות פון מפיץ צו זיין די שיעורים, א געוואלדיגע מצוה, א געוואלדיגע זכות.

די התפעלות פון די אומות העולם פונעם מצוה פון כיבוד אב ואם

אין מדרש רבה אין במדבר שטייט: אמר רבי פנחס, צוויי זאכן האבן די קעניגן פון די אומות העולם געהערט פונעם אייבערשטן, און זיי האבן זיך אויפגעשטעלט פון זייער בענקל און געדאנקט דעם אייבערשטן. זיי האבן מודה געווען אז ס׳איז דא א באשעפער אויף די וועלט.

איז איינע פון די זאכן שטייט דארטן, וועט דער הייליגער באשעפער האט געגעבן די תורה פאר די אידן, דער אייבערשטער געזאגט: ״אנכי ה׳ אלקיך״. האבן געזאגט די אנדערע קעניגן פון די אומות העולם: ״וועלכע קעניג וויל נישט אז יעדער זאל גלייבן אז ער איז דער מלך? ׳אנכי ה׳ אלקיך׳, להבדיל ביי די מלכי בשר ודם איז די זעלבע זאך״. דער אייבערשטער האט געזאגט: ״לא יהיה לך אלהים אחרים״. האבן זיי געזאגט: ״אוודאי, וועלכע קעניג דארף א שותף?״ דער הייליגער באשעפער האט געזאגט: ״לא תשא״, האבן זיי געזאגט: ״וועלכע קעניג וויל אז מ׳זאל ניצן זיין נאמען צו פאלש שווערן?״ און ווייטער, וועט דער אייבערשטער האט געזאגט: ״זכור את יום השבת לקדשו״, ״אוודאי, יעדער קעניג וויל אז יענער טאג וואס ער רופט אויס פאר א רוהאונגס טאג זאל יעדער פאלגן״.

אבער וועט דער הייליגער באשעפער האט געזאגט: ״כבד את אביך ואת אמך״, האבן זיי געזאגט: ביי זיי? לייקנט מען אין די עלטערן. יעדער מלך הייבט אן פון אל״ף, ער איז בכלל נישט אינטערעסירט אין מכבד זיין די עלטערן און מסורת אבות. דער הייליגער באשעפער, דער מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, זאגט ״כבד את אביך ואת אמך״, האבן זיי זיך אויפגעשטעלט פון זייערע בענקלעך און געדאנקט דעם אייבערשטן, מודה געווען אז ס׳איז דא א באשעפער אויף דער וועלט. איר הערט, הייליגע לעכטיגע אידישע קינדער? די מצוה פון כיבוד אב ואם ברענגט ארויס די אמונה פשוטה אינעם אייבערשטן. די אומות העולם זענען מודה אז ס׳איז דא א באשעפער אויף דער וועלט, זיי דאנקען דעם אייבערשטן דורך דעם וואס דער הייליגער באשעפער האט באפוילן כיבוד אב ואם.

הלכות למעשה אין כיבוד אב ואם די הלכה פון זיך אויפשטעלן פאר די עלטערן

אין ספר חסידים סימן צ״א ברענגט ער דעם פסוק ״ואת יראי ה׳ יכבד״, תהלים ט״ו. זאגט דער ספר חסידים וויאזוי? זאגט ער, צום ביישפיל, ווען א מענטש האט א טאטע אדער א מאמע, זאל ער זיי מכבד זיין און זיך אויפשטעלן פאר זיי. נאכדעם וואס ער האט זיך אויפגעשטעלט און זיי זענען שוין אין דעם צימער, זאל ער זיך צוריק אראפזעצן, נישט בלייבן שטיין אפילו ווען ער וויל יעצט ערגעץ אוועקגיין, ער זאל זיך אראפזעצן. כדי מ׳זאל זען, מ׳זאל דערקענען אז ער איז אויפגעשטאנען פאר זיי ווייל ער וויל זיי מכבד זיין. אזוי ברענגט דער ספר חסידים להלכה, אז ווען מ׳שטעלט זיך אויף פאר א טאטע און א מאמע דארף מען אויסווארטן, זיך אראפזעצן, און אויב דו ווילסט ערגעץ גיין, יעצט קענסטו גיין.

די שפראך פון נאנטקייט: רעדן צו עלטערן בלשון ״דו״

אין ערוך השלחן סימן רמ״ב סעיף ל״ח ברענגט ער אז מ׳רעדט נישט צו א טאטע בלשון רבים, א דריטער מענטש. מ׳רעדט ״דו״, און אזוי איז דער מנהג הפשוט אין אלע מדינות. דער הייליגער חתם סופר ברענגט: יעקב אבינו האט געזאגט פאר זיין טאטע: קום נא, שטעל דיך אויף, איך בעט דיך. ער האט גערעדט בלשון נוכח, דו, שטעל דיך אויף. עשו האט גערעדט בלשון נסתר: יקם אבי, דער טאטע זאל זיך אויפשטעלן. זאגט דער הייליגער חתם סופר אזוי רעדט א גוי, ״נוכח״ ווייזט אויף נאנטקייט, אויף באהאפטנקייט, אזוי ווי אונז זאגט מען פאר״ן אייבערשטן, ״ברוך אתה ה״, אונז זענען מיר דבוק

אינעם אייבערשטן, "ואתם הדבקים בה' אלקיכם", זאגן מיר אונז "דו". א קינד דארף זיין דבוק אין זיינע עלטערן אזוי ווי איין גוף, ברא מזכא אבא, זאגט מען "דו".

"נסתר", וועט מ'זאגט א באהאלטענע שפראך, כאילו מ'רעדט פון א דריטן מענטש, איז עס ווי מ'ווייזט אז איך וויל נישט רעדן צו דיר, איך וויל רעדן צו דיר אזוי ווי צו אן אנדערע מענטש, א פרעמדער מענטש. ס'ווייזט אויף פרעמדקייט. מ'זאגט נישט, "וואס מאכט דער טאטע?" "טאטי, וואס מאכסטו? וויאזוי שפירסטו? וואו גייסטו? וועט קומסטו?"

אפילו א פעטער, איך דענק, ס'איז אמאל געווען ביים קאשוי זיידן זכר צדיק וקדוש לברכה, איז געווען דארטן אין שטוב איינע פון די פעטערס, און איך האב אים געגעבן א פרעג, "וויאזוי שפירט זיך דער פעטער? וואס מאכט דער פעטער?" האט דער זיידע זכרונו לברכה זיך געגעבן א דריי אויס מיט אזא שמייכל, ער פרעגט, "עטס זענט צוקריגט?"

ארויסצוברענגען אז התקרבות, נאנטקייט, באהאפטנקייט איז "דו". וועט מ'רעדט פון א דריטע מענטש צו א מענטש, איז עס א דערווייטערטקייט. אוודאי, צו א רבי רעדט מען אזוי, צו חשוב'ע מענטשן רעדט מען אזוי, אבער דאס איז אלעס דארט וואו ס'איז נישטא א געהעריגע דביקות. דער זיידע זכרונו לברכה האט זייער מחמיר געווען אפילו די אייניקלעך זאלן רעדן צו אים בלשון נוכח.

מכבד זיין די עלטערן דורך דיבור און אנהענגען די חשיבות אין זיי

אין חיי אדם ברענגט ער, מ'דארף מכבד זיין דעם טאטן אויכעט בדיבור. וויאזוי? דו גייסט ערגעץ משתדל זיין פאר דיר, צו אין א גמ"ח, דו גייסט בעטן פאר איינעם א טובה פאר דיר, אפילו דו ווייסט אז דו ביסט גענוג חשוב מ'זאל עס טון פאר דיר, זאלסטו זאגן, "דו ווייסט ווער מיין טאטע איז?" כדי צו אנהענגען די כבוד און די טובה וואס יענער גייט דיר טון, אויף דיין טאטן.

נאר וואס דען? טאמער ס'גייט דיר נישט ברענגען קיין שום רווח, דעמאלטס דארפסטו נישט ניצן דעם טאטנ'ס נאמען. אדער ווען דו ווייסט אז דער טאטע האט שונאים, דעמאלטס זאלסטו נישט אויפרייצן. אבער טאמער ס'קען זיין אז יענער גייט דיר טון א טובה פאר דיין חשיבות אדער פאר דיין טאטנ'ס חשיבות, זאל מען שטענדיג דערמאנען דעם טאטע צו די מאמע וועד מ'איז. "דו ווייסט וועד מיין טאטע איז? דו ווייסט וועד מיין מאמע איז?" כדי דיין חשיבות וואס מ'איז דיר מחשיב זאל נישט זיין פאר דיינע אייגענע כבוד, נאר פאר די כבוד פון דיין טאטע און א מאמע.

וועט מ'שטעלט זיך אויף פאר א טאטע און א מאמע, דארף מען זיך אויפשטעלן פון וועט מ'הערט זייערע פוסטריט, אדער וועט מ'זעהט זיי אפילו פון דערווייטענס אז זיי קומען, ביז זיי זעצן זיך אראפ, אדער ביז דו זעהסט זיי שוין מער נישט.

וויאזוי און וועט זיך אויפצוישטעלן מלא קומתו

צי מ'דארף זיך אויפשטעלן הונדערט מאל א טאג אדער נאר צופרי און ביינאכט, איז דא א מחלוקת הפוסקים. די וועלט איז מקיל אין דעם, אז מ'שטעלט זיך נאר אויף פון צייט צו צייט, אויב דער טאטע גייט ארויס אויף א לענגערע צייט און ער קומט צוריק. אבער וועט דער טאטע גייט אריין ארויס, אריין ארויס, איז די וועלט נישט מקפיד אז מ'זאל זיך אויפשטעלן. אבער וועט דער טאטע גייט אין בית המדרש עולה זיין, אדער וועט ער קומט אראפ פון עולה זיין, דארפן זיך די קינדער אויפשטעלן. און פאר א טאטן שטעלט מען זיך נישט אויף האלב וועגס, נאר מלא קומתו. מ'שטייט גראד. נישט אזוי האלב אנגעלאנט, נישט האלב אויפגעשטעלט, נאר מ'שטייט גראד.

די פליכט צו היטן די עלטערן פון צער און דאגה

א וויכטיגע הלכה וואס די פוסקים ברענגען אין כיבוד אב ואם: ס'איז א חיוב אויף די קינדער צו מאכן זיכער אז די עלטערן האבן נישט קיין צער. נישט נאר פון אים, בכלליות. אויב זעהסטו אז די עלטערן האבן צער, זיי זענען באזארגט, דארף מען זיי בארוהיגן, און מ'דארף זיי משמח זיין, און מ'דארף מאכן זיכער אז זיי האבן נישט מער די צער אדער די דאגה.

זייער א וויכטיגע זאך ברענגען די פוסקים אחרונים, אז מ'זאל נישט פארציילן פאר די עלטערן זאכן וואס קענען זיי מאכן טרויעריג אדער אין צער, נאר אויב ס'איז א חיוב אז זיי דארפן עס צו וויסן, אדער אז דו ווייסט אז טאמער זיי זאלן נישט ווייסן וועלן זיי האבן צער. אבער סתם פארציילן זאכן וואס ברענגט זיי צער, זארגן, אנגעצויגנקייט, טאר מען פאר זיי נישט פארציילן.

א קינד וועז ער פארט אוועק, דארף ער האלטן אין איין מודיע זיין פאר די עלטערן, "יעצט פאר איך ארויס", "יעצט גיי איך ארויס פון קאר", "יעצט גיי איך אריין", "יעצט גיי איך ארויס", און אזוי ווייטער. און וועז מ'קומט אן, "איך בין אנגעקומען". און וועז ער איז דארט, האלט ער אין איין רופן די עלטערן און פארציילן און באטייליגן די עלטערן מיט זיין גאנצע נסיעה.

די זעלבע זאך, טאמער מ'וואוינט נישט אין די זעלבע שטאט, דארף מען כסדר רופן די עלטערן, די עלטערן זאלן קיינמאל נישט האבן א מחשבה, "וואס טוט זיך מיט מיינע קינדער? וואס טוט זיך מיט מיינע אייניקלעך? וואו זענען זיי יעצט? וואס טוען זיי יעצט? וואו זענען זיינע קינדער? וואס מאכן זיי יעצט?" דאס איז א גרויסע צער, און דאס איז א זלזול אין די כיבוד אין מורא אב ואם.

שיקן מתנות און פעקלעך אויף א חשוב'ן אופן

וועז מ'שיקט א מתנה פאר די עלטערן, אדער וועז מ'שיקט אפילו סתם א פעקל, לייגט מען עס אין א שיינעם זעקל, מען פאקט עס איין שיין. מחשיב צו זיין די עלטערן, מכבד זיין די עלטערן, און מחיה זיין, זיי מאכן גוט שפירן. מען שיקט נישט זאכן פאר אן עלטערן אויף א ביליגע אופן. וועז דו שיקסט א מתנה פאר דיין מחותן, פאר די חתן און כלה, מאכסטו א שיינע פעקל. וועז דו שיקסט פאר דיינע עלטערן, דארף מען אויך שיקן שיין, שיין געפאקט, אין א שיינעם זעקל צו ווייזן פאר די עלטערן א חשיבות.

ס'מוז נישט זיין אזוי ווי וועז מ'שיקט פאר א חתן א כלה, ווייל דאס איז א ספעציעלע זאך וואס מ'דארף אין די צייט אויפבויען א ליבשאפט, א נאנטקייט. אבער די חלק החשיבות, אזוי ווי וועז דו וואלסט געשיקט פאר א מלך, פאר א גרויסן צדיק, פאר א גרויסן רבי'ן, אזוי זאלסטו שיקן פאר דיינע עלטערן. נישט אבי אריינגעפאקט אין א שמוציגן זעקל אויף א פשוט'ע אופן, פאר עלטערן שיקט מען שיין. מ'לייגט עס אין א שיינעם זעקעלע, אין א שיינעם שאכטל, מ'מאכט עס געבונדן שיין, אז ס'זאל האבן א צורה פון חשיבות.